

ks. Stanisław Łabendowicz

Kwalifikacje i formacja katechetów – edukacja permanentna

Qualifications and formation of religion teachers – a permanent education

Summary

Qualifications of religion teachers include the acquisition of biblical-theological, liturgical-ecclesiastical knowledge as well as knowledge and skills in the field of psychology, pedagogy and catechetics, taught along with theology for at least 270 hours and a positively assessed pedagogical internship of teaching religion for the period of minimum 150 hours. Permanent education is constantly carried out in the human, Christian, intellectual, spiritual and moral dimensions

Key words: qualifications of religion teachers, theological knowledge, skills in the field of psychology, pedagogy and didactics of catechesis, permanent education.

Współczesne warunki życia nacechowane szybkimi zmianami oraz bogactwo Orędzia Ewangelii i misji nauczania w dzisiejszym świecie wymagają gruntownej formacji katechetów. Zadaniem duszpasterstwa katechetycznego wspólnoty Kościoła jest troska o wykształcenie i przygotowanie oraz stałą formację ludzi odpowiedzialnych za posługę Słowa Bożego. Przekonanie to wpływa zarówno z założeń dydaktycznych i pedagogicznych katechezy, jak i z tradycji Kościoła, który zawsze wyrażał przekonanie, że wychowanie osoby ludzkiej dokonuje się najskuteczniej w wyniku osobowego oddziaływania. Z tej też racji nie można mówić o formacji katechetów jedynie jako doskonaleniu narzędzi pracy, ale głównie jako formację osoby katechety, bowiem narzędzia pracy nie mogą być naprawdę skuteczne, jeśli nie będą używane przez dobrze uformowanych katechetów (por. DOK 234).

Formacja katechetów jest to proces zmierzający do ukształtowania dojrzałej, służebnej, dialogicznej i twórczej osobowości katechety, zdolnej do pracy w katechezie. Dokumenty Kościoła wskazują, że diecezjalne duszpasterstwo katechetyczne powinno przyznać absolutne pierwszeństwo formacji katechetów świeckich i należy ją otoczyć skrupulatną troską (por. DOK 234). Katecheza obejmuje swym zasięgiem zarówno orędzie Chrystusa, jak i życie konkretnego człowieka z jego uwarunkowaniami środowiskowymi wraz z zachodzącymi przemianami i chce go doprowadzić do wewnętrznej jedności i harmonii z Bogiem¹.

¹ Por. R. Murawski, *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, „Katecheta” 18 (1974) nr 5, s. 196-201.

Złożone warunki życia współczesnego człowieka, nacechowane szybkimi zmianami oraz bogactwo Orędzia Bożego, wymagają gruntownej formacji katechetów, mających podjąć misję nauczania w dzisiejszym świecie oraz pomóc człowiekowi w rozwoju wiary i we właściwym nakreśleniu perspektyw życia.

I. Etapy formacji katechetów oraz nabywanie kompetencji i kwalifikacji

Nabywanie kompetencji i rozwój zawodowy katechetów następuje w wymiarze: ludzkim, chrześcijańskim, duchowym, intelektualnym oraz pedagogiczno-metodycznym i praktycznym². Rozwój tych zdolności, cech i umiejętności, które są niezbędne do katechizacji, można uzyskać jedynie poprzez zaplanowaną i zaprogramowaną ścieżkę formacji. Mając to na uwadze, formację katechetyczną można uznać za proces, w ramach którego osoby powołane do bycia wychowawcami w wierze są przygotowywane do wypełniania swojej misji³.

1. Formacja ludzka i chrześcijańska

Formacja zaczyna się od kształtowania wymiaru ludzkiego i chrześcijańskiego, aby osoba katechety stawała się dojrzała w wierze i mogła podjąć misję apostołską. Katecheta powinien wiedzieć, czyli znać orędzie, które przekazuje, a zarazem znać adresata i cały kontekst społeczny, w którym żyje. Nie można zadowolić się jedynie praktyczną czy przeciętną formacją, ale ma ona obejmować pełny rozwój osobowości przyszłego katechety, jego wiary, zdolności doktrynalnych oraz praktycznego wykorzystania środków i metod w katechizacji. Formacja zmierza do ukazania umiejętności działania. Osoba katechety uczestniczy w procesie interakcji katechetycznej, na który to proces składa się zarówno katecheta, katechizowany, jak i treść oraz sposób przekazu. Formacja bowiem powinna przede wszystkim pomagać mu w dojrzewaniu – jako osobie, jako wierzącemu i jako apostołowi. Formacja zaczyna się od kształtowania wymiaru ludzkiego i chrześcijańskiego w takim stopniu, aby katecheta stawał się dojrzałym w wierze i mógł podjąć misję apostołską. Katecheta powinien być w pełni dojrzałym człowiekiem i na człowieczeństwie budować pozytywne cechy chrześcijańskie. Formacja ludzka zakłada pełną dojrzałość duchową, psychiczną, zwłaszcza emocjonalną, ale także wolitywną, osobową i motywacyjną. Bez dojrzałości emocjonalnej nie można mówić o zdolności kontaktu wychowawczego i otwarciu na wspólnotę katechizowanych. Katecheta jako wychowawca powinien kształtować wszystkie cechy dojrzałej osobowości, czyli dojrzałość ludzką i wiarygodność chrześcijańską. Dojrzałość ludzka wymaga mądrości i zrównoważenia psychicznego, zdolności do zrozumienia odmiennej mentalności, otwartości na znaki czasu, odwagi w podejmowaniu decyzji oraz dialogu. Dojrzałość chrześcijańska wyraża się dobrą znajomością orędzia zbawienia, bowiem stawia katechetę na płaszczyźnie kompetencji. Wiarygodność chrześcijańska domaga się identyczności i tożsamości nauki i życia.

² S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*. Wyd. 2. Sandomierz 1997, s. 25-44.

³ Ł. Simiński, *Tożsamość i kompetencje katechetów. Studium katechetyczne w świetle badań katechetów diecezji pelplińskiej*, Pelplin 2021, s. 372.

Podjęcie funkcji nauczycielskiej i wychowawczej wymaga uczestniczenia w formacji osobowościowej i chrześcijańskiej, a także znajomości spraw ludzkich i chrześcijańskich. Wówczas w działaniu wychowawczym katecheta staje się świadkiem Chrystusa i narzędziem Ducha Świętego.

Tradycja Kościoła wskazuje, że na pierwszym miejscu należy stawiać „bycie katechetą” tzn. głęboką i szczerą łączność w wierze z Chrystusem, przykład chrześcijańskiego życia, odznaczać się miłością bliźnich i Kościoła, mieć w sobie chrześcijańską radość i chęć przekazywania innym radosnej nowiny jako wielkiego daru otrzymanego od Boga. Warunkiem urzeczywistnienia osobowości ludzkiej i chrześcijańskiej katechetów, z włączeniem się w rzeczywistość społeczną, jest rozwój stałej duchowości kościelnej (por. RdC 189). Duchowość rozwija się poprzez medytację osobistą i wspólnotową nad Słowem Bożym oraz intensywne życie liturgiczno-sakramentalne, które zbliża katechetę do sakramentów pokuty i Eucharystii. Dojrzewanie ludzkie i chrześcijańskie katechety wymaga, aby poprzez posługę osiągnął uczucie radosnej i odpowiedzialnej przynależności do wspólnoty kościelnej, z którą się utożsamia i identyfikuje⁴.

2. Formacja doktrynalno-teologiczna

Aby być katechetą, nie wystarczy jedynie być chrześcijaninem, ale konieczna jest wiedza z zakresu Pisma Świętego, liturgii czy historii Kościoła. W procesie kształcenia katechetów istotną rolę spełnia zatem formacja doktrynalno-teologiczna. Ojciec Święty Jan Paweł II określił ją jako podstawową potrzebę naszych czasów. Wynika ona z tego, że zadaniem katechety jest przekazywanie katechizowanym dzieciom i młodzieży całej nauki chrześcijańskiej, dlatego on sam musi ją najpierw dobrze poznać. Nie może tylko dawać świadectwa własnej wiary; musi przekazywać jej treść. Dlatego też poznanie dziedzictwa doktrynalnego i wiedzy teologicznej jest nieodzownym warunkiem odpowiedzialnego przekazywania treści orędzia zbawienia w świetle dzisiejszych uwarunkowań społeczno-kulturowych. Formacja katechetów polega na wskazaniu istotnych kierunków i treści, które powinni oni gruntownie poznać i odpowiednio zastosować w późniejszej pracy. Punktem wyjścia jest Objawienie zawarte w Piśmie Świętym i Tradycji Kościoła. Na treści orędzia chrześcijańskiego skupione go wokół centralnego misterium wiary, którym jest Jezus Chrystus układa się cały program katechetyczny:

- trzy wielkie etapy historii zbawienia: Stary Testament, życie Jezusa Chrystusa i historia Kościoła;
- wielkie filary orędzia chrześcijańskiego: Symbol wiary, liturgia, życie moralne i modlitwa.

Katechizm Kościoła Katolickiego powinien być podstawowym doktrynalnym punktem odniesienia wraz z katechizmem własnym Kościoła partykularnego lub lokalnego.

⁴ S. Łabendowicz, *Tożsamość i formacja katechetów*, Radom 2022, s. 15-58.

Cała formacja doktrynalno-teologiczna zmierza do tego, aby katecheta stawał się osobą kompetentną i odpowiedzialną za pełny przekaz nauki objawionej. Katecheta jest wspomagany w pogłębianiu własnej wiary. On jest wezwany do tego, aby ukazać podstawowe aspekty orędzia bezpośrednio własnym życiem, aby żyć nimi na co dzień, aby dzielić się nimi we wspólnocie. Ten wymiar jako ogólny cel ma doprowadzić katechetów do organicznego i systematycznego poznawania orędzia chrześcijańskiego dotyczącego głównego przesłania wiary, którym jest Jezus Chrystus (por. RdC 19)⁵.

3. Formacja psychologiczno-pedagogiczna

Katecheta przekazuje nie tylko wiedzę, ale i postawę wiary. Jednocześnie naucza określoną grupę osób – dzieci, młodzież bądź dorosłych, którzy żyją w konkretnej rzeczywistości. Tak więc poznanie człowieka i jego kontekstu społecznego dokonuje się za pośrednictwem różnych nauk humanistycznych zwłaszcza psychologii oraz pedagogiki. W formacji katechety powinny być obecne również nauki społeczne, które zapewniają poznanie kontekstu społeczno-kulturowego, co jest niezbędne w procesie ewangelizacji oraz nauki dotyczące wychowania i komunikacji. Studium nauk humanistycznych nie jest celem samym w sobie, ale pomaga w wychowaniu w wierze. Teologia i nauki humanistyczne powinny się wzajemnie ubogacać w służbie działalności ewangelizacyjnej. Poznanie przestrzeni życia człowieka pomaga w zrozumieniu jego działania.

Katecheta towarzyszy wychowankowi w procesie rozwoju i wyznawania wiary zaszczerpionej na chrzcie świętym. Formacja zmierza zatem do uczynienia z katechety wychowawcy człowieka i życia ludzkiego. W procesie formacji katechetów powinniśmy uwzględnić podstawowe założenia procesu dydaktycznego, osobę katechety jako nauczyciela, wychowawcę i świadka. Kształtowanie umiejętności psychologiczno-pedagogicznych pozwoli formowanemu katechecie na podjęcie działalności wychowawczej w procesie katechezy. W ten sposób katecheta spełnia rolę wychowawczo-nauczycielską, pozostając dla wychowanka świadkiem w drodze do pełnego wyznania wiary. Przekaz wiary dokonuje się zawsze na płaszczyźnie osobowej. W procesie formacji katechetów konieczne jest więc poznanie oraz kształtowanie i rozwijanie cech osobowych katechety jako nauczyciela, wychowawcy i świadka. Formacja psychologiczno-pedagogiczna powinna być bliska praktyce, uzdalniać do kreatywności a nie tylko biernego przyswojenia zewnętrznych reguł.

4. Formacja dydaktyczno-metodyczna

Formacja katechetów realizuje się w Polsce głównie poprzez pięcioletnie studia teologiczne na uniwersytetach katolickich bądź fakultetach teologicznych (dziennych lub zaocznych) oraz diecezjalnych instytutach teologicznych, wyższych seminariach duchownych – diecezjalnych i zakonnych. Ma ona charakter organiczny i systematyczny. Podejmuje w określonym czasie najbardziej

⁵ Zob. S. Łabendowicz, *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła...* s. 94-144.

specyficzne wymiary formacji: orędzie chrześcijańskie, liturgię, Katechizm Kościoła Katolickiego, nauczanie Kościoła, znajomość człowieka i kontekstu społeczno-kulturowego, pedagogię wiary, dydaktykę i metodykę katechezy oraz praktyki katechetyczne na wszystkich poziomach nauczania. Celem formacji dydaktyczno-metodycznej jest pomóc katechetom w osiągnięciu właściwego przygotowania, kompetencji i fachowości pedagogiczno-metodologicznej i dydaktycznej. Formacja zmierza do wywołania w nich wrażliwości na człowieka i jego problemy, a także na programowanie i projektowanie, co wymaga znajomości środowiska i podmiotów oraz poznania celów wychowawczych, które należy osiągnąć. To doprowadza wychowanie do analizy, weryfikacji, projektowania i do oceny. Ten wymiar jako cel ogólny ma pomóc katechezie w nabywaniu zdolności do komunikacji – animacji i do projektowania – programowania katechetycznego. Jako cele szczegółowe określa się następujące:

- uczynienie katechetów zdolnymi do tego, aby potrafili zaprojektować drogę wiary nauczania;
- poznawanie środowiska, podmiotów i badanie celów wychowawczych, które należy osiągnąć;
- uczynienie katechetów zdolnymi do skonstruowania sobie planu katechetycznego poprzez opracowanie metody odpowiedniej dla zakresu ich pracy;
- uczynienie ich zdolnymi do posługiwania się techniką przyjmowania i przekazywania wiadomości w zależności od rzeczywistych potrzeb.

Dzięki tak pojmowanej formacji dydaktyczno-metodycznej katecheta staje się osobą fachową do prowadzenia procesu nauczania-uczenia się w katechezie.

5. Formacja praktyczna w realizacji katechezy

Katecheta nie może zadowolić się znajomością samej treści przesłania chrześcijańskiego, znajomością ludzi, do których jest adresowane oraz rzeczywistości historyczno-kulturowej, w której działa. Katecheza jest procesem edukacyjnym i katecheta powinien posiadać zdolności pedagogiczne i dydaktyczne. Istotne jest zatem, aby określić, jakie są potrzeby i możliwości pedagogiczne katechetów oraz jaką formację w tym zakresie dała im wspólnota chrześcijańska. Zgodnie ze swoim założeniem metodologia pilnie rozważa środki potwierdzone doświadczeniem. Z tej racji należy położyć większy nacisk bardziej na ćwiczenia praktyczne niż na doksztalcenie teoretyczne w zakresie pedagogii. Konieczna jest również formacja teoretyczna dla udzielania katechezie pomocy, by zapoznał się odpowiednio z różnymi sytuacjami dla uniknięcia formy empirycznej w przekazywaniu katechezy oraz zrozumienia zmian, jakie zachodzą w zakresie wychowania, a także dla właściwego pokierowania przyszłą pracą. W formacji katechetów trzeba pamiętać o tym, że wspomniane wyżej wiadomości łatwiej zostaną przyswojone, jeżeli będą przekazywane w czasie wykonywania już pracy (np. podczas sesji, na których przygotowuje się i ocenia lekcje katechetyczne) (por. DCG 112)⁶.

⁶ S. Łabendowicz, *Tożsamość i formacja katechetów...*, s. 43.

II. Edukacja permanentna poprzez aktywizowanie katechetów

Edukacja permanentna katechetów powinna się rozwijać we wspólnocie Kościoła wielozakresowo i wielopłaszczyznowo⁷. Wspólnotowość katechetów w zasadzie nie może odbiegać od wspólnoty eklezjalnej. Stąd czynniki: Słowo Boże, liturgia i diakonia, tworzące Kościół, są równocześnie czynnikami formacji katechetycznej.

1. Chrystocentryczny

Życie i posługiwanie katechety ma być ustawicznie odnoszone do Słowa Bożego. Katecheta pozostaje w służbie Słowa, jest jego głosicielem i rezonansem. Misję głoszenia wypełnia jako służbę wobec braci. Głosząc Słowo Boże, jednocześnie naśladuje swego Pana i Mistrza, a przede wszystkim żyje z Nim w głębokiej zażyłości. On sprawia, że katecheta jest katechetą, ale zarazem dzięki Niemu na pierwszym miejscu zawiązuje się, pogłębia i prosperuje wspólnota katechetów⁸.

2. Liturgiczny

W liturgii katecheci przeżywają najwyższe doświadczenie chrześcijaństwa, uczestniczą bowiem w tajemnicy Chrystusa i Jego Kościoła. „Liturgia jest szczytem, do którego zmierza cała działalność Kościoła i jednocześnie źródłem, z którego wypływa cała jego moc” (KL 10). W liturgii skoncentrowanej na Chrystusie dzieło zbawienia dokonane w przeszłości uobecnia się w teraźniejszości i otwiera perspektywy na przyszłość. Stąd katecheta, uczestnicząc w tym dziele przez liturgię, najpełniej się formuje do wprowadzania innych w zbawienie przez liturgię.

3. Diakonijny

Katecheci wiążą się wewnątrznie z Panem i wspólnie przeżywają liturgię w tym celu, by iść z posługą zbawienia do braci. Posługa ta jest święta, ale zarazem trudna, stąd ludzka mądrość i siły w niej nie wystarczą. Przeciwnie z natury rzeczy domaga się ustawicznego zanurzania i wynurzania z całego dzieła zbawczego. Spełnienie tego warunku spowoduje chętnie i radosne, bo ofiarne, posługiwanie katechetyczne⁹.

⁷ L. Soravito, C. Bissoli, *Catechesi in Italia-identità e formazione*, Torino 1983, s. 150-173.

⁸ C. Bissoli, *La formazione spirituale del catechista*, w: *Formare i catechisti in Italia negli anni ottanta*, Torino 1982, s. 55-64.

⁹ S. Łabędowicz, *Dynamizowanie wspólnotowości katechetów*, w: *Formacja katechetów*, red. M. Majewski, Kraków 1990, s. 70-71.

Edukacja podstawowa i permanentna prowadzona jest przez właściwe organy państwowe oraz kościelne¹⁰. Obecnie w Polsce formacja podstawowa zasadniczo realizowana jest w ramach pięcioletnich studiów teologicznych na wyższych uczelniach, w wyższych seminariach duchownych i w ramach studiów podyplomowych, a jej zadaniem jest wyposażenie przyszłych katechetów w niezbędne kompetencje w zakresie teologiczno-pedagogicznym. Formacja permanentna polega na kształceniu teologiczno-katechetycznym oraz samokształceniu, na wychowaniu i kształtowaniu własnej osobowości do życia wspólnotowego i posługiwaniu innym, na zdobywaniu i doskonaleniu sprawności zawodowych oraz wzbogacaniu, przyswajaniu i dzieleniu się doświadczeniem katechetycznym¹¹.

Po poznaniu Kościoła jako wspólnoty oraz przeanalizowaniu miejsca i misji katechetów, należy przejść do omówienia zagadnienia dynamizowania wspólnotowości katechetów za pomocą pewnych sposobów. Poniżej zostaną zaprezentowane tylko niektóre z nich.

A. Prowadzić do przeżywania wspólnoty z Chrystusem. Tak podczas formacji systematycznej, jak i uzupełniającej należy dążyć do tego, by nie tylko przekazać całą naukę Chrystusa i o Chrystusie, ale przede wszystkim prowadzić formujących się katechetów do bezpośredniego, zażyłego, ofiarnego kontaktu z Nim. Dokonywać się to będzie w modlitwie, śpiewie, adoracji Najświętszego Sakramentu, spotkaniach z Pismem świętym i nabożeństwach paraliurgicznych.

B. Tworzyć wspólnotę w rozważaniu Słowa Bożego. Zarówno w formacji okresowej, jak i permanentnej, katecheci spotykają się ze sobą przy normalnych zajęciach, posiłku i rekreacji. Spotkania te posiadają ważne znaczenie, gdyż ze wspólnoty nie można usuwać istotnych wartości ludzkich. Jeżeli zaś przypomnimy sobie, że wspólnota kształtuje się w najgłębszych pokładach człowieka, to medytacja czy celebrowanie Słowa Bożego, otwierająca wnętrza ludzkie i naświetlająca sumienia człowieka do trwałej przyjaźni z innymi, jest nie do zastąpienia.

C. Spotkaniom nadać charakter bardziej spontaniczny, zdarzeniowy, partnerski. Zasadniczo w każdej diecezji, a czasem również w większych miastach i parafiach, organizuje się systematyczne czy okolicznościowe spotkania. Ich celem jest podjęcie określonego problemu, po zapoznaniu się z którym, katecheci czym prędzej wracają do domów. Samo zaś spotkanie jest zbyt instytucjonalne i sformalizowane. Tymczasem do rozwoju wspólnotowości niezbędne są spotkania bardziej osobowe, przyjacielskie i rodzinne. Jeżeli wspólnotowość ma się rozwijać w środowiskach katechetycznych, skądś trzeba czerpać jej wartości, gdzieś musi się doświadczyć jej dobrodziejstwa. Za dużo więc się mówi o wspólnotowości, a za mało spotyka się jej śladów.

¹⁰ Por. S. Łabendowicz, *Katechetyczna formacja*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006, s. 339.

¹¹ Por. H. Wrońska, *Formacja permanentna w służbie rozwoju osobowości katechety*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 60 (2013) t. 5, s. 82.

D. Bardziej dzielić się doświadczeniem. Do elementów, które łączą ludzi należą: wspólne zamieszkanie, wspólna praca, wspólne zainteresowanie i wspólne kłopoty. Na nie wszystkie nakłada się albo raczej wśród nich centralnie się rozkłada doświadczenie. Katecheci posiadają i potrzebują doświadczenia, stąd jego dowartościowanie w formacji, może się w widzialny sposób przyczynić do wzmożenia ich formacji. Wobec tego w jakiegokolwiek formacji katechetów musi się znaleźć miejsce, czas i sposoby dzielenia się doświadczeniem¹².

E. Niezbędna jest również **ściśła współpraca** odpowiedzialnych za formację katechetów **ze środowiskiem szkolnym**, które troszczy się o rozwój kompetencji nauczycieli religii, szczególnie w zakresie dokształcania pedagogicznego i dydaktycznego (zob. PDK 154). W polskich realiach nieodzowna jest obecność katechety w środowisku szkolnym, dlatego też formacja permanentna nauczycieli religii powinna troszczyć się o „pogłębianie znajomości prawa oświatowego, zainteresowanie życiem szkoły, kształtowanie postawy dialogu i otwarcia wobec nauczycieli i uczniów, zwłaszcza wobec nierozumiejących obecności katechety w szkole lub odnoszących się do tej obecności z rezerwą i nieufnością” (PSPS 58, s. 59)¹³.

Dyrektorium Ogólne o Katechizacji wskazuje, że formacja katechetyczna osiąga zamierzone rezultaty wówczas, gdy katecheci posiadają niezbędne wykształcenie teologiczno-doktrynalne, antropologiczne i metodologiczne, zgodnie z poziomem naukowym, który jest zamierzony. Zdobyć tej wiedzy teoretycznej nie wyczerpuje jednak zadań szkoleniowych, gdyż nieustannie zmieniające się okoliczności wymagają od katechety poszukiwania jak najlepszych sposobów komunikowania orędzia ewangelicznego (por. DCG 111). Dlatego katecheci muszą pozostawać na drodze nieustannego pogłębiania zdobytej w ramach studiów wiedzy, a także poszerzania własnych kompetencji. Służy temu w szczególności formacja permanentna. Musi ona być kontynuowana tak długo, jak długo katecheci pozostają zaangażowani w swoją specyficzną i wyjątkową posługę.

Podsumowanie i wnioski praktyczne

Formacja katechetów jest realizowana we wspólnocie Kościoła i zmierza do przygotowania kapłanów, osób świeckich i zakonnych do prowadzenia katechezy szkolnej i parafialnej. W celu właściwego pełnienia posługi katechetycznej w Kościele partykularnym pierwszorzędne znaczenie nadaje się duszpasterstwu katechetów przez:

- wzbudzenie we wspólnotach chrześcijańskich powołań do katechizacji;
- popieranie i utrzymywanie oraz troskę o katechetów;
- popieranie animatorów odpowiedzialnych za katechizację;
- odpowiednią organizację formacji katechetów zarówno podstawowej, jak i stałej;
- rozwijanie troski duchowej o katechetów w sensie osób i całych grup;
- koordynowanie pracy katechetów z zajęciami innych pracowników duszpasterstwa (por. DOK 233).

¹² Zob. S. Łabędowicz, *Dynamizowanie wspólnotowości katechetów*, jw. s. 71-72.

¹³ Ł. Simiński, *Tożsamość i kompetencje katechetów*, jw. s. 375.

Zadaniem duszpasterstwa katechetycznego wspólnoty Kościoła jest troska o wykształcenie i przygotowanie ludzi odpowiedzialnych za posługę Słowa. Przekonanie to wypływa zarówno z założeń dydaktycznych i pedagogicznych katechezy, jak i z tradycji Kościoła, który zawsze wyrażał przekonanie, że wychowanie osoby ludzkiej dokonuje się najskuteczniej w wyniku osobowego oddziaływania. Z tej też racji nie można pojmować formacji katechetów jedynie jako doskonalenia narzędzi pracy, ale głównie jako formację osoby katechety, bowiem narzędzia pracy nie mogą być naprawdę skuteczne, jeśli nie będą używane przez dobrze uformowanych katechetów (por. DOK 234). Diecezjalne duszpasterstwo katechetyczne powinno przyznać absolutne pierwszeństwo formacji katechetów świeckich, zwrócić uwagę na formację katechetyczną prezbiterów, tak w planach studiów w formacji seminaryjnej, jak i w okresie formacji stałej. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* zwraca się do biskupów, aby ta formacja była otoczona skrupulatną troską (por. DOK 234).

Równocześnie mocno podkreśla, że formację katechetyczną należy odnosić do misji Kościoła we współczesnym świecie oraz uwzględniać aktualne uwarunkowania duszpasterskie. Dlatego też „W formacji katechetycznej należy: – przystosować ją dla potrzeb ewangelizacyjnych obecnych czasów. Oznacza to, że katecheta powinien być człowiekiem głębokiej wiary i odznaczać się wyrazistą tożsamością chrześcijańską i eklezjalną; – przekazać katechetom takie rozumienie katechezy, jakie ma dzisiaj Kościół i uzdolnić ich do urzeczywistniania tego modelu katechezy. Dotyczy to zwłaszcza realizacji katechezy w jej funkcji nauczania, wychowania i wtajemniczenia. Wymaga to, aby *katecheci byli równocześnie nauczycielami, wychowawcami i świadkami*” (DOK 237).

Formacja permanentna katechetów we wspólnocie Kościoła jest wynikiem ich uczestnictwa w posłannictwie i misji Jezusa Chrystusa, który wspólnotę Kościoła powołał i podtrzymuje w trwaniu. Czynniki konstytutywnymi w procesie formacji są ukazane aspekty: chrystocentryczny, liturgiczny i diakonijny. Wymienione aspekty realizują proces formacji katechetów integralnie. Należy podkreślić, że świadomość Kościoła jako wspólnoty towarzyszy katechetom w całym procesie formacyjnym oraz w okresie pełnionej posługi we wspólnocie. W niej bowiem powstaje zapotrzebowanie na formację sług Słowa oraz realizację posłannictwa głoszenia orędzia Chrystusa. Dlatego też można postawić wniosek, że taka jest formacja katechetów we wspólnocie Kościoła, jaka jest świadomość Kościoła. Należy budzić u katechetów poczucie przynależności i odpowiedzialności za Kościół, w którym katecheta wzrastał, otrzymał dar powołania oraz realizuje posłannictwo głoszenia Słowa Bożego.

Bibliografia

Bissoli C., *La formazione spirituale del catechista*, w: *Formare i catechisti in Italia negli anni ottanta*, Torino 1982, s. 55-64.

Łabendowicz S., *Dynamizowanie wspólnotowości katechetów*, w: *Formacja katechetów*, red. M. Majewski, Kraków 1990.

Łabendowicz S., *Formacja katechetów w dokumentach Kościoła i literaturze katechetyczno-dydaktycznej po Soborze Watykańskim II*. wyd. 2. Sandomierz 1997.

Łabendowicz S., *Katechetyczna formacja*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński, W. Przygoda, M. Fiałkowski, Lublin 2006.

Łabendowicz S., *Tożsamość i formacja katechetów*, Radom 2022.

Murawski R., *Katecheza wierna Bogu i człowiekowi*, „Katecheta” 18 (1974) nr 5, s. 196-201.

Simiński Ł., *Tożsamość i kompetencje katechetów. Studium katechetyczne w świetle badań katechetów diecezji pelplińskiej*, Pelplin 2021.

Soravito L., Bissoli C., *Catechesi in Italia-identità e formazione*, Torino 1983, s. 150-173.

Wrońska H., *Formacja permanentna w służbie rozwoju osobowości katechety*, „Roczniki Pastoralno-Katechetyczne” 60 (2013) t. 5.

Kwalifikacje i formacja katechetów – edukacja permanentna

Streszczenie

Przez kwalifikacje katechetów należy rozumieć nabycie wiedzy biblijno-teologicznej, liturgiczno-eklezyjalnej oraz wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii, pedagogiki i katechetyki, nauczanych w powiązaniu z teologią w wymiarze nie mniejszym niż 270 godzin oraz pozytywnie ocenioną praktyką pedagogiczną w zakresie nauczania religii w wymiarze nie mniejszym niż 150 godzin. Edukacja permanentna dokonuje się w wymiarze: ludzkim i chrześcijańskim, intelektualnym, duchowym i moralnym.

Słowa kluczowe: kwalifikacje katechetów, wiedza teologiczna, umiejętności z zakresu psychologii i pedagogiki, edukacja permanentna.
